

Jaki pedagog na miarę XXI wieku?

Już Bogdan Suchodolski zauważył, że każdy pedagog powinien znać, rozumieć i porównywać w naukach o wychowaniu odmienne, poznawcze perspektywy, opisujące w sposób zróżnicowany istotę wychowania, wyjaśniające jego założenia, czy rolę pedagoga. (Suchodolski, *O pedagogikę na miarę naszych czasów* 1958, 7-8). Dlatego też ważne jest, aby zrozumieć podstawowe źródła, które kształtują określone nurty w pedagogice, a są to m.in.:

- filozoficzna koncepcja człowieka,
- badania empiryczne oraz uogólnione wnioski dotyczące określonej problematyki,
- działania i programy wychowawcze, które pozwalają na zachowanie lub obalenie istniejącego porządku.

Dostrzegając różnice w myśli pedagogicznej powstałe pod wpływem różnych czynników, które rządziły postępowaniem poznania pedagogicznego, i tych, które decydowały o jego zastoju bądź regresie, należy zwrócić szczególną uwagę na znaczenie, jakie dla rozwoju nauk o wychowaniu miały w dziejach radykalne dążenia społeczne. (Śliwierski, *Pedagogika dziecka. Studium pąjdocentryzmu* 2007, 15)

Nie trzeba chyba nikogo przekonywać, jak wielkim wyzwaniem jest troska o wychowanie młodego człowieka, który będzie umiał zachować się odpowiednio do sytuacji, umiał wyrazić szacunek, godność względem innych osób, ale także znał granice własnej godności oraz umiał być odpowiedzialny wobec siebie i innych. Dlatego zasadne wydają się słowa J.P II „*wychowanie wymaga dziś od młodzieży krytycznego sumienia, które pozwoli jej dostrzegać autentyczne wartości i demaskować hegemonie ideologiczne, które posługując się środkami społecznego przekazu, przyciągają opinię publiczną i podporządkowują sobie umysły*” (Jan Paweł II, *Juvenum Patris*(tłm.polskie: *Ojciec i Nauczyciel młodzieży*) 1988, s. 27 w: J. Wilk SDB, Sylwetka i publikacje....., s. 5.)

Nie ulega też wątpliwości, że zadaniem każdego rodzica i wychowawcy, a tym samym i nauczyciela jest ciągle poszukiwanie prawdy i drogi jej wyboru, wypracowanie takich metod pracy - dialogu, który umożliwi młodemu

człowiekowi poznanie prawdy. W tym znaczeniu wychowanie staje się samodoskonaleniem się w oparciu o doświadczenie oraz poznaną prawdę, nie tylko o sobie, ale i o świecie oraz drugim człowieku. Niestety, wymaga to od każdego poszanowania drugiego człowieka oraz jego systemu wartości. Każde działanie - czy to nauczyciela, czy wychowawcy, czy też samego dziecka, powinno wpływać na poznanie siebie i innego człowieka, nie tylko w sferze intelektualnej i emocjonalnej, ale przede wszystkim w obszarze poznawania prawdy o człowieku jako istocie homo ludens. Dlatego też wychowawca-rodzic powinien wsłuchiwać się w głos dziecka, prowadzić z nim dialog, doprowadzić do określenia, czym jest prawda i wolność oraz podkreślenia, że wzajemnie się warunkują i uzupełniają, dopełniając jestestwa człowieka.

Wydaje się więc zasadne, aby temu służyła pedagogika¹, oparta na dwóch naukach: etyce filozoficznej, której celem będzie wyznaczenie celu wychowania i psychologii, której celem będzie znalezienie środków ku realizacji tychże celów. W myśl tę idealnie wpisuje się pedagogika serca M. Łopatkowej, której założenia sprowadzają się do:

- respektowania podmiotowości dziecka w procesie wychowania,
- zastąpienia tzw. "władzy rodzicielskiej - pieczęią rodzicielską",
- podstawowego prawa dziecka, którym jest miłość,
- braku wymuszania określonych zachowań, stosując kary cielesne oraz
- roli i naśladowania wzorców osobowych.

Takie podejście do wychowania oraz dziecka podkreśla wartość i znaczenie akcentu przerzuconego na więź wychowanek i wychowawcy.

Tym niemniej pedagogika będzie miała sens, o ile będzie wyrażała się w akcie twórczym, choć jego mglistość uwarunkowana jest m.in. tradycją, mnogością aspektów oraz różnorodnością założeń metodologicznych i teoretycznych. Jednak wspólnym mianownikiem staje się kreatywna aktywność, która pozwoli na nowe i oryginalne wytwory oceniane w określonym czasie jako społecznie wartościowe. Temu w pełni i świadomie może służyć pedagogika serca, która powinna zainteresować każdego, nie tylko ze względu na jej humanistyczny charakter oraz krytyczny osąd współczesnej

---

¹ Pedagogika - (z grec. "prowadzenie chłopca") powstała jako dyscyplina naukowa w XIX wieku. Ojcem pedagogiki nazywany jest J. F. Herbart. To właśnie on oddzielił pedagogikę od filozofii przez co stała się ona autonomiczną dyscypliną.

rzeczywistości oświatowej, ale przede wszystkim ze względu na sposób ujmowania i postrzegania dziecka, które jest tajemnicą i tak naprawdę nie zna siebie do końca - podobnie jak człowiek. Ciągłe poszukujemy odpowiedzi na pytanie - kim jest człowiek? Definicji tej szukamy i w filozofii i w innych naukach. Odpowiedzi jednoznacznej nie ma, dlatego może warto zastanowić się nad pytaniem: Kim jest człowiek wobec drugiego człowieka? Jaki powinien być i jak się zachowywać wobec drugiego człowieka? Jak stać się z homo ludens homo amans?

XXI wiek - zmieniający się świat - wymaga od człowieka ciągłej weryfikacji przekonań, poglądów, pogłębiania swojej wiedzy, a zadaniem wychowania i kształcenia jest zmiana obecnych metod oddziaływań wychowawczych. Dlatego należy zmienić metody, które stosowały minione pokolenia nauczycieli, rodziców, wychowawców i zastanowić się nad zmianą w sposobie postrzegania i ujmowania dziecka. Aby dokonać zmian w systemach wychowania i edukacji, niezbędne są długofalowe działania, które wypracują takie systemy wychowawcze, które skutecznie będą występować przeciwko edukacji, która rozwija agresję, nerwice i nienawiść. Wydaje się, że obecnie tak popularne hasło "szkoła przyjazna dla ucznia" idealnie wpisuje się w system wychowania i kształcenia. Jednak należy pamiętać, że w naturze dziecka, jak w każdej naturze ludzkiej obok siebie istnieją dobro i zło. Wychowanie w miłości, tolerancji, sprawiedliwości i równości powinno prowadzić do zwycięstwa dobra nad złem.

Celem pedagogiki i nauczania XXI w. jest i powinna być więc pomoc dorosłym w wychowaniu dziecka - przez mądrą miłość - na prawego człowieka, potrafiącego dostrzec bliźniego z jego problemami oraz zdolnego do okazywania miłości innym.

Tekst - Jarosław Wowak